

SENSE EQUITAT NO HI HA DRET A L'EDUCACIÓ*

Martha López de Castilla D.,
investigadora educativa. Perú

La Llei General d'Educació, vigent al país des de l'any 2003, es refereix a l'educació com a dret en els següents termes: "L'educació és un dret fonamental de la persona i de la societat. L'Estat garanteix l'exercici del dret a una educació integral i de qualitat per a tots i la universalització de l'educació bàsica. La societat té la responsabilitat de contribuir a l'educació i el dret a participar en el seu desenvolupament."¹

les diferències en la qualitat i els èxits educatius segons el nivell socioeconòmic, el gènere, la identitat cultural i la localització geogràfica. Aquestes desigualtats fan que moltes persones no puguin exercir el seu dret a l'educació.

“El sistema educatiu no recull les seves necessitats, perquè està dissenyat per a una població uniforme, urbana...”

No hi ha dret a l'educació sense equitat. El sistema educatiu al Perú, si bé és cert que ha estat un mecanisme d'integració perquè s'ha anat ampliant la cobertura educativa i cada vegada més, grans sectors de la població han aconseguit accés a l'educació formal, també ho és que ha estat mecanisme de inequitats, causa de

Hi ha desavantatges educatius associats a diferències econòmiques d'origen, que el sistema educatiu hauria de tractar de solucionar. El cas és més greu en els infants menors de 6 anys, que tenen deficiències nutricionals, una salut fràgil i falta d'estimulació primerenca, quan no són atesos en les seves necessitats d'alimentació,

salut i primeres estimulacions. Alguns poden assistir a un centre d'educació inicial, però no se'ls dona la deguda atenció a aquestes necessitats. Pitjor encara és la situació dels que ni tan sols són enviats a una institució educativa a edat primerenca.

Altres desavantatges els pateixen els que viuen al medi rural i els que tenen com a llengua materna el quítxua, l'aimara o una de tantes llengües de l'Amazònia. El sistema educatiu no recull les seves necessitats, perquè està dissenyat per a una població uniforme, urbana i majorment costanera i té tot l'èmfasi posat en l'educació formal.

Algunes xifres evidencien aquests desavantatges

Un primer problema d'equitat està relacionat amb l'accés al

¹ Llei General d'Educació, Art. 3r.

servei educatiu, que correspon a l'educació inicial²; aquest és un dels nivells més desatesos al país i amb majors diferències per grups de població. Mentre a Lima metropolitana l'atenció a nins entre 3 i 5 anys arriba al 77,3%, a la resta de l'àrea urbana és del 69,0% i en l'àrea rural només arriba al 53,1%³. En educació primària la cobertura arriba prop del 100%, però la taxa de conclusió és diferent segons els grups de població.

Segons dades del Cens Escolar de l'any 2007, a l'àmbit nacional només el 77,6% conclou la primària entre els 12 i els 14 anys, i a la població rural femenina, aquesta proporció baixa al 67,1%. La manca d'equitat en aquest cas està en la permanència, ja que no tots els infants que inicien la primària tenen

les mateixes oportunitats de concloure els seus estudis.

Els èxits d'aprenentatge, tant a primària com a secundària, sobretot en lògica matemàtica i comunicació integral són summament preocupants. Quan els estudiants surten de primària sense haver desenvolupat els coneixements i capacitats suficients, aquesta deficiència s'arrosseguea a la secundària i a l'educació superior, cas que hi tinguin accés. Segons dades de l'avaluació censal d'estudiants (prova que s'aplica a estudiants de segon grau de primària) el 2010, el 25,8% té rendiment satisfactori en comprensió lectora i l'11,7% en matemàtica. Aquesta proporció baixa significativament quan es tracta de la població rural: el 7,6% en comprensió lectora i el 5,8% en matemàtica.

Per àrea de residència es manifesta un evident desequilibri que desfavoreix la població de l'àrea rural. Un indicador

que ens mostra amb més evidència aquesta desigualtat és el nivell educatiu assolit per la població adulta. A l'àrea rural hi ha un 19,9% de persones sense nivell, a diferència de l'àrea urbana, que és només del 4,1%. En educació superior la diferència és més significativa: el 6,2% de la població rural arriba a aquest nivell, i en la població urbana, arriba al 37,9%⁴.

En comparar els indicadors per nivells de pobresa, trobam que en els sectors de pobresa extrema, els problemes d'inequitat s'expressen en baixos nivells de cobertura, alt percentatge de retirats i desaprovat, amb la conseqüència esperada de tenir més edat a la corresponent i menors nivells d'aprenentatge.

Enfront d'aquests problemes d'exclusió i inequitat no resolts, hi ha una sèrie d'accions que podem considerar com a oportunitats, perquè aquesta situació es reverteixi. Hem assenyalat ja que la Llei General d'Educació reconeix l'Educació com un dret. A això hi

2 En el Perú l'educació bàsica regular es subdivideix en tres nivells: educació inicial, per als nins menors de 6 anys; educació primària, que comprèn 6 anys d'estudis i educació secundària, amb 5 anys d'estudis.

3 Informe de Condicions de Vida en el Perú, octubre-novembre-desembre de 2009. Informe tècnic núm. 1, març de 2010. INEI.

4 Font: XUI Cens de Població i VI d'Habitatge. A Informativo EPT, setembre de 2009.

hem d'agregar que considera l'equitat com un dels principis de l'educació: "L'equitat, que garanteix a tots permanència i tracte en un sistema educatiu de qualitat"⁵. Amb això està posant les bases legals per resoldre la inequitat educativa.

"El Pla té 9 polítiques orientades a tancar les bretxes d'equitat i millorar la qualitat educativa."

En compliment del mandat que li confereix la Llei General d'Educació, el Consell Nacional d'Educació ha elaborat el Projecte Educatiu Nacional, amb metes fins a l'any 2021. Aquesta proposta té sis objectius estratègics, encaminats també a aconseguir l'equitat i la qualitat educatives. El tema de l'equitat està tractat de manera més directa en l'objectiu estratègic 1:

"Oportunitats i resultats educatius d'igual qualitat per a tots".

El Pla Nacional d'Educació per a Tothom és un instrument de planificació i vigilància que conté polítiques, objectius, indicadors i metes d'equitat i qualitat educatives per a l'educació bàsica, que es proposa aconseguir al 2015, segons els 6 objectius del Fòrum Mundial d'Educació de Dakar⁶. El Pla té 9 polítiques orientades a tancar les bretxes d'equitat i millorar la qualitat educativa. La responsabilitat d'implantar aquestes polítiques i assolir les metes d'equitat i qualitat en cadascuna d'elles li competeix a l'Estat peruà. La vigilància i participació en el desenvolupament del Pla correspon a la societat civil.

La Comissió de la Veritat i Reconciliació que es va formar l'any 2001 i que va emetre el seu informe l'any 2003, va fer unes recomanacions, que constitueixen un referent important, en realitat un mandat per a tots els responsables de dissenyar,

executar i avaluar polítiques al país.

El govern actual està donant mostres de voluntat política per a compensar les desigualtats i evitar que aquestes se segueixin produint. Aquesta voluntat política s'expressa en l'increment del pressupost per al sector Educació, que supera en un 15% el pressupost de l'any en curs, i amb això s'acosta al 0,25 del PIB, com ho estableix l'Acord Nacional.

Aquest pressupost tracta de superar les inequitats en posar l'èmfasi en la inclusió, amb especial dedicació a la primera infància, a l'àrea rural i als sectors de major pobresa en general.

*Aquest text s'ha traduït del castellà. □

⁵ Llei General d'Educació. Art. 8. Incís b.

⁶ El Fòrum Mundial d'Educació es va reunir a Dakar l'abril de 2000 per avaluar el compliment dels compromisos adquirits pels països en un fòrum semblant l'any 1990 a Jomtien.